

minen. Käsitteet muistuttavat antropologi Annemarie Molin (johon teoksessa myös viitataan) kuvaamaa hoivan äärelle virittäytyntä askartelua tai puuhailua (*tinkering*), mutta Honkasalon määrittelemä bricolage onnistuu ehkä vieläkin paremmin ottamaan huomioon toiminnan moniaineksisuuden ja vastavuoroisuuden. Hoivassa on usein kyse yksilöllisistä tarpeista, mutta yhteisestä ja jaetusta toiminnasta tarpeisiin vastaamiseksi. Hoiva ei pääse perille ilman sen vastaanottajan suostumusta ja hyväksyntää. Kosketus lohduttaa silloin, kun se on toivottua. Vieraskieliselle käsitteelle soisi löytyvän toimiva suomenkielinen käänös. Mieleen tulee luovuutta ja paneutunutta työtä vaativa suuri tilkkutäkki, "kudelman" (295), jota punotaan yhdessä monista aineksista.

Haavoittuva toimijuus on inspiroivaa luettavaa suomalaista terveydenhuoltoa tutkivalle sosiologille ja kenelle tahansa sairastamisesta ja hyvinvointipalveluista kiinnostuneelle lukijalle. Kirjoittajien tavoin suosittelen teosta lämpimästi myös valtion virkahenkilöille ja poliittisille päättäjille. Teos koskettaa ja muistuttaa yhteiskuntatieteellisen tutkimuksen perustavanlaatuisesta tavoitteesta: tutkimalla eriarvoisuutta voimme vaikuttaa yhteiskunnallisen oikeudenmukaisuuden

toteutumiseen. Suomalainen sosiaali- ja terveydenhuoltojärjestelmä on historiallisesti merkittävän uudistuksen keskellä palveluiden siirryttyä kunnilta uusien hyvinvointialueiden hoidettavaksi, minkä vuoksi on erityisen tärkeää, että palveluiden katveet ja hoivan puutteet tulevat laajasti raportoiduiksi. Hoivan logiikalle on raivattava tilaa talouskielen ja yksilöä vastuuttavan diskurssin hallitessa monia sosiaali- ja terveyspoliittisia keskustelujä. Vaikka teos on vakuuttava puheenvuoro suomalaisen hyvinvointivaltion tilasta, se muistuttaa myös globaalista yhteenkietoutumisesta. Ekologisen kriisin, sotien ja pandemioiden keskellä olemme entistä riippuvaisempia toisistamme (niin ihmisistä kuin muista elollisista) inhimillisen elämän jatkumisen turvaamisessa.

Inka Laisi

Hämärtyykö hoiva?

Paula Vasara & Tiina Sihto:

Hoivan pimeä puoli. Tallinna: Gaudeamus, 2023, 366 s. ISBN 978-952-345-218-3

Suomea on viety viimeiset kolmekymmentä vuotta kohti hyvinvointivaltion hoivapalveluiden hallinnollista muutosta. Elämme nyt ajassa, jossa uu-

distukset on ajettu läpi osana maakuntien sekä sosiaali- ja terveyspalvelujen uudistamista. Samalla kysymykset oikeudesta hoivaan, sen määrittelystä ja riittävydestä kuin myös hyvinvointivaltion taloudellisesta toimintakyvystä ovat todellisuutta. Teos *Hoivan pimeä puoli* avaa tämän hetken hyvinvointivaltion hoivaan liittyviä valintoja ja tilanteita, joista tavallisesti ei puhuta. Kirjassa hoivan pimeällä puolella viitataan yleisesti "hoivaan liittyviin rakenteisiin, käytäntöihin, tekoihin ajatuksiin ja tunteisiin, joista on vaikea puhua ja joihin liittyy tabuluontoisuutta tai stigmaa" (10–11).

Teoksen kirjoittajat tulevat eri yliopistoista ja eri tieteenaloilta niin yhteiskuntatieteistä kuin kulttuurintutkimuksesta. Kirjan neljän osion aihepiirit ja aineistot sijoittuvat julkisten sosiaali- ja terveyspalveluiden alueelle.

Hoivan katveja lähisuhteissa osion kaksi ensimmäistä lukua perustuvat aikaisemman tutkimuksen käyttöön. "Väkivalta hoivan pimeänä puolena" käsittelee väkivallan ja hoivan idealistista dikotomista erontekoa. Kuitenkin hoivatyön arjessa sekä kohdataan väkivaltaa että myös joudutaan toimimaan tavalla, jonka voisi tulkita väkivallaksi. Luku avaa väkivaltaa hoivan yhteydessä käsittelevää tutkimuskirjallisuutta linkittä-

en sitä ilmiön teoretisoinnissa ja tulkinnoissa väkivaltatutkimukseen. Teksti nostaa esiin hoiva-ajatteluun sisältyvän idealisoituneiden erontekojen ongelmallisuuden. Jotta väkivaltaa voidaan tunnistaa ja käsitellä osana hoivan kenttää, on perinteisestä hoivan ja väkivallan täydellisestä eronteosta irtauduttava. Tämä ei tarkoita sitä, etteikö väkivalta tulisi ymmärtää myös väkivaltana. Todellisuuden vaikeiden tilanteiden ohittamisen sijaan olisi syytä miettiä, miten suojaa rakennetaan.

"Vammaisiin naisiin kohdistuva lähisuhdeväkivalta" luku pohjaa puolestaan 18 tieteelliseen artikkeliin. Se tekee kuvailevan kirjallisuuskatsauksen avaten vammaisten naisten kokeman lähisuhdeväkivallan erityispiirteitä ja avun hakemiseen liittyviä tekijöitä. Artikkelit muodostavat aineiston, josta analysoidaan yleisesti vammaisuutta osana väkivallalle altistumista, sosiaalisia ja kulttuurisia toimintatapoja ja -merkityksiä, avun saamista sekä selviytymisen keinoja. Artikkelit tulevat pääasiassa brittiläiseen kulttuuriperintöön linkittyneistä kehittyneistä maista.

Osion kaksi muuta lukua "Lapset ja nuoret sairaan vanhempansa hoivaajina" sekä "Paikoillaan vanhenemisen varjopuolella" pohjaavat empii-

risiin tutkimuksiin. Ensimmäinen näistä avaa yleisesti vanhempiaan hoitaneiden lasten kertomuksia hoivan erilaisista muodoista. Kertojina lapset ovat jo aikuisia, 20–45-vuotiaita, vaikka aiheena ovat lapsuus- ja nuoruusajan kokemukset. Viimeisen luvun tekstiä ohjaavana aineistona käytetään etsivän vanhustyön kautta koottuja haastatteluja, jotka on kerätty kolmessa suomalaisessa kaupungissa. Luvussa aineiston keruutapa linkitetään haastateltavien puheen sisältöihin, jotka puolestaan sijoitetaan henkilön asuinpaikan erityispiirteisiin sekä haastateltavan itsensä tilanteeseen. Luku avaa todellisuutta, joka ei mahdu yleiseen keskusteluun ikääntyneiden kotona asumisesta.

Seuraavan, *Äitiyden ja hoivan rajat* osion luvut käsittelevät teemoja, jotka eivät sovi idealisoidun ja rationalisoidun äidin tavanomaiseen kuvaan. "Äitiyden katumus" luvussa analysoidaan verkkokyselyn avovastausten pohjalta affektiivisiksi säröiksi nimettyjä äitiyteen liittyviä negatiivisia tunteita osana niitä muutoksia, joita hoivavastuu tuottaa äidiksi asettuville. Luvussa pohditaan myös lasten hoivaan liittyviä eettisiä kysymyksiä ja sitä, millaiset ovat mahdollisuudet hoivan rakenteiden muuttamiseen. Luku "Pitkäkestoinen imetys sopivan hoivan mitta-

reissa" avaa puolestaan monitasoisesti imetyksestä käytyä vauva.fi-sivuston keskustelua purkaen imetyksestä käydyn keskustelun normien logiikkaa.

Osiossa *Säröt ammatillisissa kohtaamisissa* siirrytään käsittelemään yleisemmin hoiva-alan laajaa toimintakenttää. Ensimmäinen luku käsittelee lastensuojelutyötä, toinen puolestaan vanhustyötä vanhustyöntekijöiden kertomana, kolmas yleisemmin ikääntyneiden hoivakodissa asumista ja neljäs hautaamista palvelutapahtumana ja prosessina. Hoivan "pimeät puolet" saavatkin lukujen toisistaan eroavissa toimintakonteksteissa varsin monitasoisia merkityksiä.

Viimeinen osio *Vinoumat rakenteissa* vie lukijan suomalaisen hyvinvointivaltion julkilausuttuihin perusperiaatteisiin sekä niiden toteuttamisen todellisuuteen vanhuspalveluiden näkökulmasta. "Suomalaisen vanhuspalvelujärjestelmän ongelmakohdat" luvussa avataan vanhuspalveluiden tämänhetkistä tilannetta keskittyen nimenomaan hoitoköyhyydeksi kutsuttuun julkisen sektorin toiminnassa rakentuvaan avun riittämättömyyteen. "Hoivapalveluiden finansialisaatio Suomessa" luvussa selvitetään puolestaan pitkäkestoinen, jo 1980-luvulla alkaneen, soteuudistuksen seu-

rauksia hoivapalveluille osana niiden taloudellista toimintarakennetta. Hoivapalvelujen muutosta avataan ensin kuvamalla poliittisen ja hallinnollisen päätöksentekoprosessin perusteluja. Luvun pääpaino on kuitenkin toteutetun muutoksen taloudellisten seurauksien analyysissä. Vanhuspalvelut ovat muuttuneet yhä selkeämmin suurten yksityisten yritysten tuottamaksi samalla kun niiden toimintaa ohjaa kansainvälisillä finanssimarkkinoilla tapahtuva voiton tavoittelu. Kuitenkin vanhuspalveluissa on kyse valtiobudjettiin sidotuista lakisääteisistä menoista, siis hyvinvointivaltion konkreettisesta ja pakollisesta toteuttamisesta. Luvut edustavat pitkäjärjestyttä tutkimustyötä ja laajaa aihepiirin tutkimuskeskustelukenttää.

Vaikka tekstien aihepiirit hajuavat varsin laajalle alueelle, linkitetään sisällöt osaksi hoivaa ja sen pimeän puolen tunnistamista ja avaamista. Tämänkaltaisen tieteellisen kirjoittamisen ja siihen liittyvän ajattelun yhtenäistäminen on sekä hyvä että huono asia. Aiheena hoivan pimeä puoli näkyy pyrkimyksenä suhteuttaa hyvinvointivaltiota perustelevaa puhe- ja ajattelutapaa hyvin konkreettisesti sen toteuttamisessa tunnistettuihin vaikeisiin alueisiin. Teksteissä tämä näyttäytyy kuitenkin hetkittäin myös pyrkimykseltä sijoittaa

oma tutkimus sovitulla tavalla sanallistettuun sapluunaan. Vaikka esimerkiksi hautaamista palvelutapahtumana ja prosessina voi hahmottaa hoivana, on hoiva konkreettisena toimintana, lainsäädäntönä, valintoina sekä keskustelua ohjaavana ajattelutapana varsin toisenlaista, ainakin kun siitä keskustellaan osana lastensuojelutyötä. Vaikka molemmilla kentillä puhumisen vaikeus ja tabuluontoisuus nousevat esille, on lastensuojelutyö osa lainsäädännöllistä päätöksentekopakkoa. Lastensuojelutyössä kohdataan riittämättömät resurssit, jatkuva priorisointi ja myös lastensuojelutyön seuraukset ihmisten elämille. Hoiva ja sen pimeä puoli vaikuttaakin toimivan kirjassa sateenvarjokäsitteenä, joka tekstien eri suuntien tuulahtelussa kääntyy hetkittäin nurin.

Kirja sisältää kuitenkin useita erittäin tärkeitä yleisiä yhteiskuntatieteellisiä aihepiirejä. Hoivapalvelujen finanssialisaatiota Suomessa käsittelevä artikkeli analysoi selkeiden ja jo toteutuneiden esimerkkien kautta hyvinvointivaltioajattelun muuttumista uusliberalistisesti orientoituneen kansainvälistyneen hoivapalvelutuotannon osana. Samalla teksti itsessään konkretisoi talouden dynamiikan uudenlaista rakenteellistumista sekä valtioiden poliittista päätök-

sentekoa osana kokonaisuutta. Kun hoivapalveluja lähdettiin muuttamaan, elettiin aikaa, jolloin talous oli yrittäjiä ja markkinoita sekä sijoittaminen nähtiin vain välineenä. Nyt talouden veturina toimivat kansainväliset rahoitusmarkkinat, jossa kauppaa käydään rahan arvon muutoksilla sekä arvopapereilla samalla kun arvo itsessään rakentuu myös osin tulevaisuuteen sijoitetuilla tuotto-odotuksilla.

Kirjan luettuani uskon sen, mitä teoksen toimittajatkin toteavat: vaikka hoiva-sana tarvitaan käsitteenä, elämme todellisuudessa, jossa sen määrittely on jatkuvan kamppailun alaisena. Hoiva ei ole kaikille kansalaisoikeus, vaikka se pohjoismaisen hyvinvointivaltion tasa-arvoon pyrkimisen ideaan kuuluukin. Hoivaan liittyy taloudellisia, poliittisia ja eettisiä rajauksia, jotka ovat yhteisöllisen dynamiikan yleistä ydintä.

Suvi Ronkainen